

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון טז | שבת קודש פרשת וארא | כ"ח טבת ה'תשפ"ו

מאור ההתכוננות להביט על כללות הענין

וידבר אלקים אל משה וגו' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' וגם הקמותי את בריתי אתם וגו' והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי וגו' (שמות ו, ב-ח).

רש"י פירש את הפסוקים על דרך הפשט, שבפסוק הראשון נכתב שם אלקים, מפני שדיבר עמו משפט על שאמר (לעיל ה, כב) "למה הרעות לעם הזה". ופירושו המשך הפסוקים הוא, שהקב"ה פירש למשה את טעם השליחות להוציא את בני ישראל ממצרים, ולזה אמר "אני ה'", נאמן לשלם שכר לעושי רצוני, ומאחר שנגליתי אל האבות והבטחתים להיטיב עמם, וכרתי ברית לתת להם את הארץ, לפיכך שמעתי את נאקת בני ישראל, ולכן אמור לבני ישראל אני ה' הוצאתי אתכם וגו'. והכל המשך אחד הוא.

ושוב הביא רש"י (פסוק ט ד"ה מקוצר) מה שדרשו חז"ל, שהפסוקים הראשונים הנם המשך של דיבור המשפט, וכך אמר לו, חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם וכו' ולא שאלו לי מה שמי, וגם כשלא ראו שנתקיימה להם הבטחת הארץ, אלא להיפך, שאברהם לא מצא אחוזת קבר לשרה עד שהוצרך לקנות בדמים מרובים, והפלשתים ערערו על הבארות שחפר יצחק, ויעקב הוצרך לקנות חלקת שדה במאה קשיטה, מכל מקום לא הרהרו אחר מדותי, ולא אמרו "למה הרעות".

אבל רש"י הקשה על דרשת חז"ל מלשון הפסוקים. ועוד הקשה, כיצד יתבאר סמיכות המשך הפסוק "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' לכן אמור לבני ישראל וגו'", אשר לכאורה הוא מחוסר שייכות למה שלפניו.

ויש ליישב, שבדברים אלו בא הקב"ה להשיב למשה רבינו על מה שטען ואמר "למה הרעות לעם הזה", וללמדו כיצד צריך להיות המבט וההתייחסות של אדם מישראל למאורעות העוברים עליו. כי פעמים הרבה נדמה לאדם שהמאורע שאירע לו כולו רע, ואינו יכול להיות בשום אופן לתכלית הטוב. אבל באמת יש לו לאדם לדעת, כי כגבוה שמים מארץ כן גבהו דרכי ה' מדרכינו ומחשבותינו ממחשבותינו, ולתבונתו אין חקר, ופעמים שהמאורע הפרטי הלזה הוא חלק מהשתלשלות ארוכה של מאורעות אשר מתוך כולם יוציא הקב"ה אור תעלומה ויביא לתכלית של טובה וברכה, ועל כן אין לו לאדם לצמצם מבטו אל המאורע הפרטי שלפניו, אלא ישים אל לבו שכל ענין וענין הוא חלק ממערכת שלימה שהקב"ה מנהל ומכוון כדי להביא אל התכלית הנרצית.

ולזה אמר לו הקב"ה למשה, "אני ה'", שאני נאמן לקיים את דברי לבסוף, אף אם לעת עתה נראה שהדברים מתנהלים שלא כפי הבטחתי. וכשנגליתי אל האבות והבטחתי להם את הארץ, אזי גם כשאירעו להם מאורעות שהיו נראים כהיפך מהבטחת הארץ, לא הרהרו אחר מידותי, משום שלא הביטו אל המאורע הפרטי שבאותה שעה, אלא ידעו והאמינו שהוא חלק ממאורעות שהקב"ה מגלגל כדי לבוא אל התכלית, לקיום הברית אשר כרת עמם.

וזוהו המשך הפסוקים "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו'", שהמשיך הקב"ה לומר לו, שהן הן הדברים גם לגבי מה שאירע לבני ישראל מאז באת אל פרעה לדבר בשמי, ולא יצדק לומר על כך "והצל לא הצלת את עמך", אלא אדרבה, כל זה הוא חלק משמיעת נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם, והכל נעשה כדי לבוא אל התכלית, לקיים בהם ארבע לשונות של גאולה, לקחת אותם לעם ולהיות להם לאלקים. ואין לצמצם את המבט על המצב שהם עומדים בו בשעה זו בלבד, אלא יש להבין כי כל זה הוא חלק מהשתלשלות ענינים ארוכה אשר תסובב ותביא את הגאולה הנרצית.

הרב דן סגל עם הרב משה שטרנבוך

אמנם יש לדעת, כי לפעמים לא טוב הדבר שיביט האדם על הענין במבט כללי, אלא יש לו לצמצם את מבטו ולהתבונן היטב במאורע הפרטי אשר לפניו, וכגון מה שאמרו חז"ל (ויקרא רבה יט, ב), "מי שטיפש אומר, מי יכול ללמוד את התורה, נזיקין ל' פרקים, כלים ל' פרקים, מי שפיקח מהו אומר, הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר, עד שאני שונה את כל התורה כולה".

וכן לגבי כח ההתפעלות שבנפש, שפעמים שההסתכלות על כללות הענין מכהה את ההתפעלות, ורק אם יתבונן בפרטי הענין יעלה בידו להתפעל כראוי, וכדמרגלא בפומיה דהמשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, שאם ירצה האדם להתבונן בנפלאות הבריאה בכדי להגיע להתפעלות מגודל מעשי ה', אזי אם יתבונן בגדלו וארכו ורחבו של העולם, או של הימים והמדבריות שבו וכיוצא בזה, לא יתפעל כל כך, ודוקא אם יתבונן בדבר מסויים בבריאה לפרטי פרטי, איך שהכל מסודר ומשולב בתוכו באופן הטוב ביותר וכדומה, יבוא להתפעלות גדולה. ובדומה לזה, אם ירצה האדם להתפעל בנפשו מגודל האסונות שפקדו את עם ישראל בשואת יהדות אירופה, הרי אם יתבונן רק בכללות הענין, שנהרגו על קידוש השם כך וכך נפשות מישראל, לא יתפעל האדם מכך כראוי, ואילו אם יתבונן בכל המאורעות שעברו על אדם פרטי או קהילה פלונית וכדומה, יפעל הדבר על נפשו ביותר.

ובאמת יש לו לאדם להשתמש בתכונות נפשו באופן המועיל לעבודת השי"ת, ובכל מצב ומצב יש לו להתנהג כפי מה שראוי לו באותה שעה ובאותו הזמן. פעמים יסגל לעצמו מבט על כללות הענין המשך בעמוד 2

מאור הצדקה **Fateful Break**

“למה הרעות לעם הזה...עתה תראה את אשר אעשה לפרעה וגו'.”

Rav Yosef Tzvi Dushinsky *zt"l* explains, that when *tzaros* intensify and times become especially difficult, that is a sign that the *geulah* is at hand. When the suffering increases, the *yeshuah* is close. When Moshe asked why Hashem caused Bnei Yisrael's misery to intensify, Hashem answered, “עתה תראה את אשר אעשה לפרעה” — specifically now, when the suffering has reached its peak, the time has come for *geulah b'yad chazakah*.

This is the meaning of the *pasuk* “אך אל אלקים דומיה נפשי” (Tehillim 62:2). When *middas hadin* is visited upon a person and his *tzaros* multiply, “דומיה נפשי” — his soul waits in silent hope, knowing “במנו ישועתי,” that Hashem will bring salvation from the *tzarah* itself.

Over a hundred years ago, two wealthy Strauss brothers, Isadore and Nathan (at some point the owners of Macy's), lived in America. They were renowned as great philanthropists and generous supporters of institutions established in Eretz Yisrael. Nathan Strauss donated the funds for the founding of Netanya, which was named after him. He was also a partner in establishing the hospital on Strauss Street in Yerushalayim.

The leaders of the Old Yishuv in Yerushalayim requested that the Strauss brothers assist in maintaining the city's charitable institutions. Describing the difficult economic situation of Yerushalayim's residents, they asked for their help in establishing a soup kitchen where the poor families of the city could receive a hot meal. The bleak description touched Nathan Strauss's heart deeply, but his brother Isadore refused to allocate money for this purpose.

Nathan Strauss decided to donate on his own, from his personal funds. He requested to be informed when the construction of the soup kitchen was completed. He

wished to come to Yerushalayim and see with his own eyes the enterprise that had been built with his money.

Several months later, the *askanim* joyfully informed him that the construction was complete; they invited him to participate in the *chanukas habayis*. Although he hadn't donated, Isadore joined Nathan on this trip. After visiting Eretz Yisrael, they planned to continue on to England for a business meeting and return to the United States from there.

Upon arriving in Eretz Yisrael, the brothers traveled to Yerushalayim. When they reached the soup kitchen and saw the hundreds of poor people eating there, Nathan Strauss was deeply moved and expressed great satisfaction that his money had been used for this lofty purpose. His brother Isadore, however, did not share the pain of Yerushalayim's poverty-stricken inhabitants. On the contrary, he expressed revulsion at the sight and did not conceal his disdain for the poor of the city.

As they left the soup kitchen, Nathan Strauss stumbled on the steps, fell to the ground, and broke his ankle. His hosts hurried to bring him to the hospital, where it was determined that

the fracture was serious and that he would have to remain hospitalized for several days. Nathan Strauss was deeply distressed. Due to his injury he would be forced to miss the business meeting in London; he would also miss his chance to return to New York on the luxurious ship on which he had booked passage for an enormous sum. His brother continued on his journey as planned.

Several weeks later, the bitter news arrived. The ship on which Nathan Strauss had been scheduled to sail to New York — the **Titanic** — had sunk in the middle of the sea, and his brother, who was on it, had perished together with many others.

Aside from the fact that his *tzedakah* saved his life in the most literal sense, the very *tzarah* saved him from death.

Strauss Soup Kitchen

מאור ההשגחה מעז יצא מתוק

סיפר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: כשהרוסים כבשו את ליטא ואסרו על הישיבות להתקיים, ירדנו למחתרת. נערך עלינו מצוד, ולבסוף נתפסנו. רבים מחברינו הצליחו לחמוק מיד הרוסים. כמה קנאנו בהם! אנו נשלחנו לסיביר, לעשרים וחמש שנות עבודת פרך, ואילו הם הצליחו לחמוק מעונש אכזרי זה. אולם לבסוף התברר נס ההצלה, כי למחרת היום פלשו הגרמנים לליטא ולא החיו שם כל נשמה, ואילו אנו שקבלנו עונש קשה כל כך, ניתנה לנו בזאת נפשנו לשלל ונשארו בחיים.

המשך מעמוד 1 ולא יצמצם את מבטו למאורע הפרטי, ופעמים ישים את מבטו על הפרט דייקא. ועל דרך הצחות יש לומר, שפעמים הוא בגדר “כלל הצריך לפרט”, שלא די לו בהסתכלות על הכלל אלא צריך לצמצם את מבטו לפרטי פרטים, ופעמים שהוא בגדר “פרט הצריך לכלל”, שלא די לו בהסתכלות על הפרטים, אלא אדרבה, יש לו לתקוע את מבטו על כללות הענינים דייקא.